

Gartneri i 40 år

Af Steffen Møllenberg

Gennem en årrække er der i Danmark blevet færre gartnerier, som til gengæld er blevet større. Gartnerierne producerer grøntsager, frugt, bær, blomster og planter.

Siden 1980 er der hvert år udgivet regnskabsstatistik for gartneri, som beskriver de økonomiske forhold for danske gartnerier og deres produktion samt strukturforhold som antal gartnerier, deres størrelse samt arbejds- og energiforbrug. Denne analyse beskriver udviklingen i det danske gartnerierhverv i de 40 år, regnskabsstatistikken har eksisteret.

Analysens hovedkonklusioner:

- I 1980 var der flere end 4.000 gartnerier, mens der i de senere år har været knap 1.000.
- Væksthusarealet er blevet mindre, og det meste findes nu på Fyn. Arealet med frilandsgrøntsager er, efter et mindre fald, steget siden årtusindeskiftet og findes nu især i Jylland. Arealer med planteskole samt frugt og bær er blevet mindre siden 1980.
- En stor del af især væksthushus- og planteskoleproduktionen finder sted i relativt få og specialiserede gartnerier. Til sammenligning er der flere, men mindre producenter af frugt og bær.
- Værdien af gartneriprodukter udgør 17 pct. af samtlige planteprodukter fra dansk jordbrug, dvs. alt hvad der produceres på danske marker inkl. drivhuse.
- Økonomien i gartneriproduktion beskrevet ved lønningsevne og driftsresultat har varieret meget gennem de sidste 40 år. Investeringer i gartnerierne var størst sidst i 1980'erne.
- Gartneriejernes gennemsnitsalder er steget efter årtusindeskiftet, og i 2019 var den ca. 60 år.
- Energiforbruget i væksthuse har været faldende i løbet af de sidste 40 år. Forbruget pr. m² væksthuse er mere end halveret i forhold til da det toppede i forbindelse med nogle kolde år i 1980'erne og 1990'erne.

Regnskabsstatistik i 40 år

I 2020 har regnskabsstatistikken for gartneri eksisteret i 40 år og kan derfor medvirke til at give et portræt af det danske gartnerierhverv siden 1980. I statistikken er gartnerierne opdelt efter, hvilke produkter de producerer flest af: *Potteplanter, væksthushgrøntsager, frilandsgrontsager, frugt og bær* samt *planteskoleplanter*.

Regnskabsstatistik for gartneri beskriver udviklingen i gartneriernes økonomi, som fx overskud, gæld og investeringer. Desuden er der data om antal gartnerier i Danmark og deres størrelse, arbejds- og energiforbrug samt ejerens alder. Endelig er der nogle tal for ejerfamiliernes privatøkonomi. Data fra regnskabsstatistikken suppleres i denne analyse af andre kilder, fx [Landbrugs- og gartneritællingerne](#). Læs mere om baggrunden for regnskabsstatistikken for gartneri i boks 1.

Nogle af de poster, som vises i statistikken, har ændret sig i årenes løb, bl.a. definitionen af overskud og rentabilitet. Endvidere har mindstestørrelsen for gartnerier i statistikken ændret sig, og det samme har opdelingen af regnskaber i driftsformer. Ændringerne betyder, at der over de 40 år er databrud, især for de enkelte driftsformer – se bilag om databrud.

Boks 1. Baggrunden for regnskabsstatistik for gartneri og statistikens offentliggørelse

Gartneriregnskabsstatistikken blev oprettet pga. krav fra EF om gartneriregnskaber i den fælles jordbrugsregnskabsstatistik, efter at Danmark var blevet optaget i 1973, og fordi man også i Danmark mente, at der var et behov en sådan statistik. Gartnerierne var ikke naturligt blevet en del af landbrugsregnskabsstatistikken, som er blevet udarbejdet siden 1916, se [Landbrugsregnskaber i 100 år 1916-2015](#), bl.a. pga. nogle forskelle i måden at få ført regnskab på. Baggrunden for gartneriregnskabsstatistikken kan der læses mere om i [En Fremtidig Gartneripolitik, Betænkning fra Landbrugsministeriets udvalg vedrørende de Europæiske Økonomiske Fællesskabers politik på frugt- og gartneriproduktområdet, Betænkning nr. 854, København 1978](#).

I 1985 kom der en ny, opdateret version af [En Fremtidig Gartneripolitik, betænkning nr. 1037](#), som blandt andet anvendte data fra regnskabsstatistikken.

Fra starten blev regnskabsstatistikken udarbejdet på Jordbrugsøkonomisk Institut under Landbrugsministeriet, hvor regnskabsstatistikken for landbrug allerede blev lavet. Institutet blev ændret og skiftede navn nogle gange. I 2009 blev statistikkerne overflyttet til Danmarks Statistik pga. en regeringsbeslutning i 2007 om at *højere grad samle den officielle statistikproduktion i Danmarks Statistik*.

De første mange år skete offentliggørelse i form af en omfattende årlig publikation med tabeller og beskrivelser. Fra engang i 1990'erne blev disse suppleret med tabeller på internettet. Fra 2010 udkom regnskabsstatistik for gartneri ikke længere som selvstændig publikation, men som en del af [Regnskabsstatistik for jordbrug](#), der udgives som en årlig internetpublikation. Der udsendes dog en [NYT fra Danmarks Statistik om Regnskabsstatistik for gartneri](#), når data publiceres først på efteråret. Data findes i Statistikbanken i tabellerne [jord1-jord9](#). Endvidere indgår nogle data i publikationen [Økonomien i landbrugets produktionsgrene](#) med statistikbanktabellerne [regnpro1](#) og [regnpro2](#).

Kraftigt fald i antallet af gartnerier

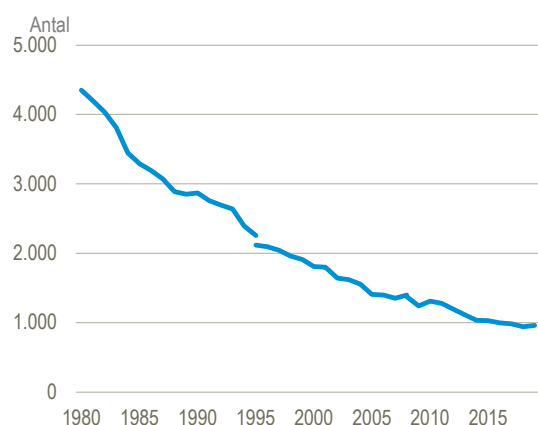
Der var flere end 4.000 gartnerier i Danmark i begyndelsen af 1980'erne. Imidlertid blev der færre og færre gartnerier, og i de senere år har antallet ligget på knap 1.000. Samtidig med, at der blev færre gartnerier, blev dem, der var, større og større. Det fremgår af figur 1 og 2, som viser antal gartnerier og deres størrelse ifølge regnskabsstatistikken.

Gennemsnit for de dyrkede arealer pr. gartneri steg i periodens løb fra ca. 1.300 m² væksthush og 4 ha. frilandsgartneri til ca. 4.000 m² væksthush og 17 ha frilandsgartneri. Næsten ingen gartnerier svarer dog til et sådant gennemsnitsgartneri, men er mere eller mindre specialiseret i en bestemt slags produktion.

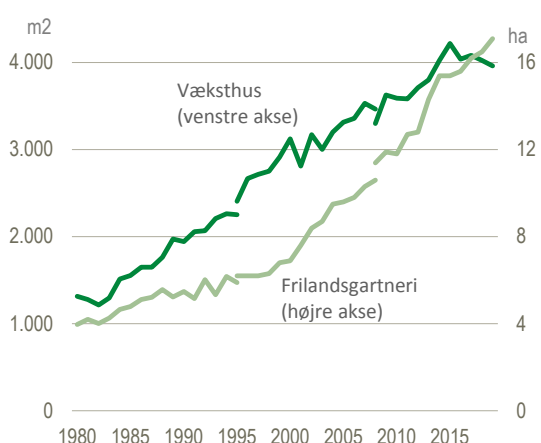
Strukturudviklingen mod færre og større enheder foregår også inden for andre dele af de primære erhverv¹. Det gælder fx for svineproducenterne, jf. DST Analysen: [Svineproduktion under forandring](#).

¹ Find flere tal for udviklingen i antal bedrifter og deres størrelse i www.statistikbanken.dk/jord1, [jord2](#) og [regnla2](#)

Figur 1 Antal gartnerier

Figur 2 Gartneriareal pr. gartneri

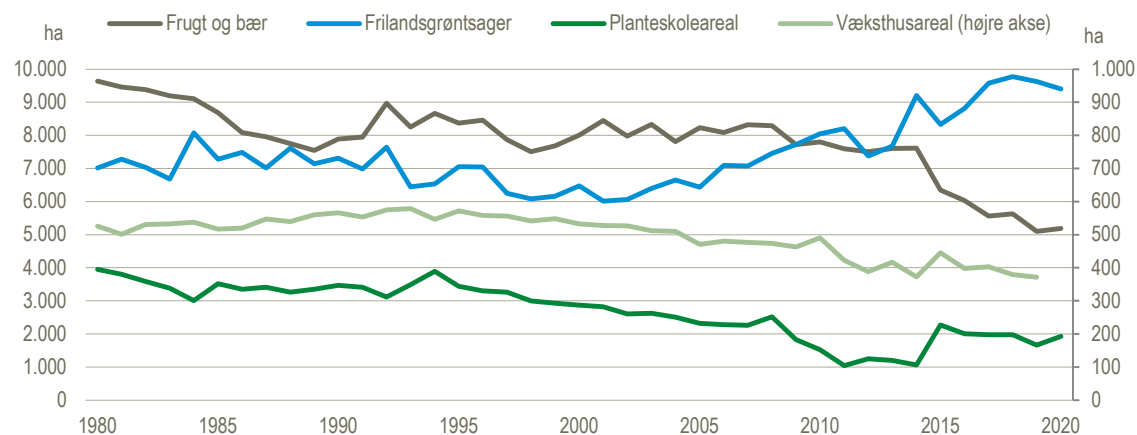
Anm.: Der er databrud i 1995 og 2008 på grund af ændringer i specifikationerne jf. bilag 1. Data findes opgjort på to måder i årene 1995-1999 og 2008-2009. I figurene vises data fra senest tilgængelige opgørelsesmetode, dog vises data for begge opgørelser i 1995 og 2008.

Kilde: Gartneriregnskabsstatistik 1982-1995 og grundmateriale til gartneriregnskabsstatistik 1980-81 i [Alle gartnerier](#) samt [www.statistikbanken/regnga1](#) og [jord1](#)

Faldende væksthuseareal

Sammensætningen af dansk gartneriproduktion har ændret sig i løbet af de 40 år. Figur 3 viser udviklingen i arealer med fire typer gartneri. Det danske væksthuseareal steg i 1980'erne og nåede i 1993 op på 579 ha. Siden har der været et langsomt fald, og i 2019 var arealet faldet med godt en tredjedel til 371 ha. Også planteskolearealet er faldet, og i 2020 var det ca. halvt så stort som først i 1980'erne. For frilandsgrøntsager har der været en stigning i arealet på omtrent 50 pct. siden årtusindeskiftet. Læs mere om produktionen af grøntsager, både på friland og i væksthuse, i DST Analysen [Flere danske grøntsager](#). Arealet med frugt og bær har særligt været faldende efter 2015 pga. færre hektar med især solbær og surkirsebær, der navnlig anvendes til industriel saftproduktion. Læs mere om produktionen af frugt og bær i DST Analysen [Mere dansk frugt - men vi spiser mest, der er importeret](#).

Figur 3 Arealer med gartneri

Anm.: Foruden de viste afgrøder betragtes frilandsblomster som en gartneriafgrøde. Frilandsgrøntsager indeholder ikke ærter til frost/konserver og kartofler.

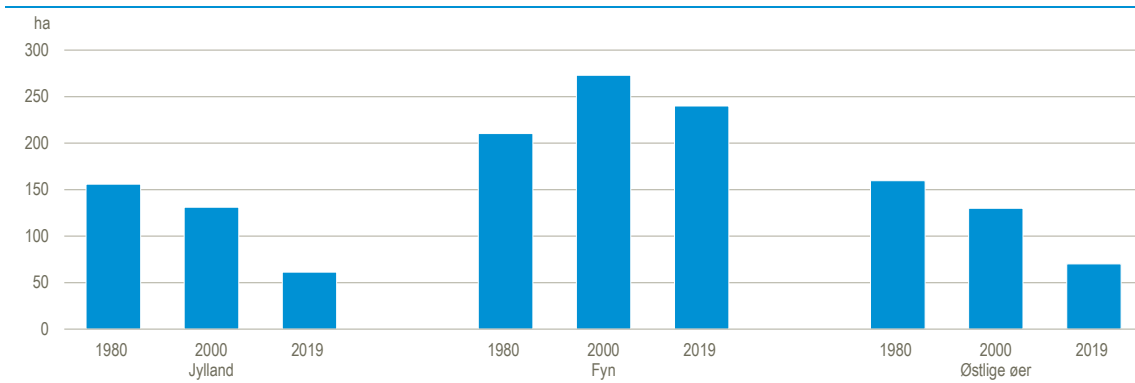
Kilde: [www.statistikbanken.dk: www.statistikbanken.dk/afg5, afg6, vhus15, vhus](#) og [Landbrugsstatistik](#), flere årgange

Væksthuse på Fyn og frilandsgrøntsager i Jylland

Tidligere lå gartnerierne især i nærheden af de største byer, dvs. København, Århus og Odense, hvor man var tæt på forbrugerne. Senere er andre faktorer blevet vigtigere for, hvor gartnerierne er placeret.

Det danske væksthushusareal er i stigende omfang blevet koncentreret på Fyn, samtidig med at det samlede areal er blevet mindre, se figur 4. Således lå næsten to tredjedele af det danske væksthushusareal i 2019 på Fyn. I 1980 var væksthushusarealet også størst på Fyn, men kun 40 pct. lå dengang på Fyn.

Figur 4 Væksthushusarealets udvikling fordelt på område

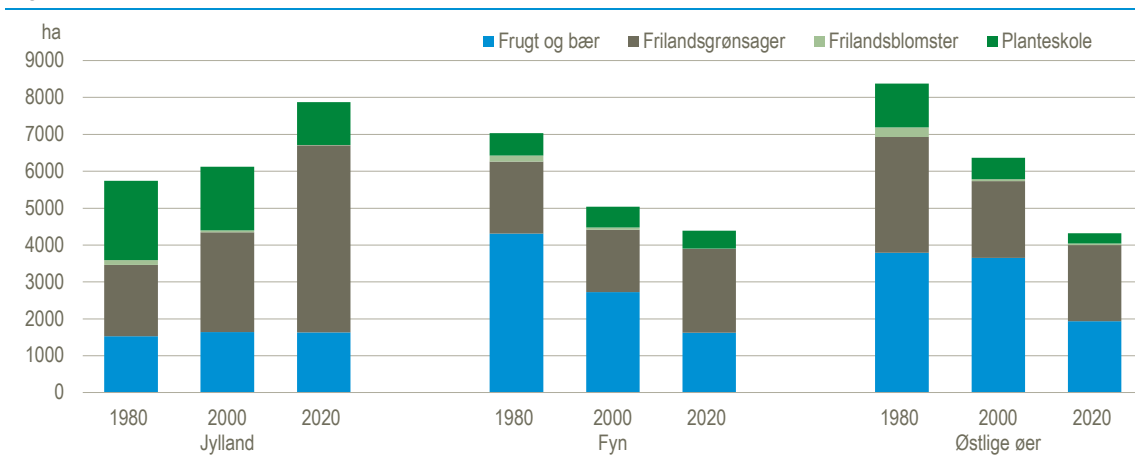
Anm.: Østlige øer omfatter Region Hovedstaden og Region Sjælland.

Kilde: www.statistikbanken.dk/afg, Landbrugsstatistik 1980, samt beregninger på Landbrugs- og gartneritællingen

Frilandsareal med gartneriafgrøder er i højere grad rykket mod Jylland, jf. figur 5. Udvidelsen af det danske areal med frilandsgrøntsager er således mest sket i Jylland, og her er der især store arealer i Region Midtjylland, nemlig 4.000 hektar i 2020, hvilket er 43 pct. af det danske areal med frilandsgrøntsager. I 1980 var de største arealer med frilandsgrøntsager øst for Storebælt.

Arealet med frugt og bær er faldet i første del af perioden fordi der blev ryddet æble- og pæreplantager, og i de senere år fordi der blev ryddet solbær- og surkirsebærplantager, se DST Analysen [Mere dansk frugt - men vi spiser mest, der er importeret](#). Arealet med frugt og bær lå i 1980 og 2000 især på øerne, men var i 2020 mere jævnt fordelt, og i Jylland var der nogenlunde lige store frugt- og bærarealer i 1980, 2000 og 2020. Planteskolearealet faldt som nævnt, men var i alle tre år størst i Jylland. Arealet med frilandsblomster, herunder tulipanløg, var størst øst for Storebælt, men faldt kraftigt i periodens løb.

Figur 5 Gartneriareal på friland opdelt på tre områder i Danmark

Anm.: Østlige øer omfatter Region Hovedstaden og Region Sjælland.

Kilde: www.statistikbanken.dk/afg5, afg, Landbrugsstatistik, flere årgange

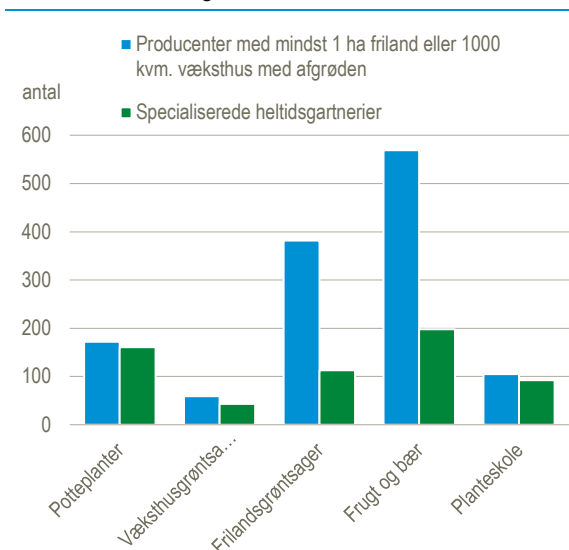
Specialisering og koncentration

Figur 6 viser, hvor koncentreret produktionen i 2019 var for de fem produktgrupper. Mindst koncentreret var frugt- og bærproduktionen, som i 2019 havde en samlet værdi på knap 0,5 mia. kr. og blev produceret i knap 600 virksomheder, hvoraf næsten 200 var specialiserede heltidsbedrifter. Figur 7 viser yderligere, at kun 16 pct. af frugt og bærarealet befandt sig i de 10 største bedrifter i 2019. Omvendt var væksthushushusgrøntsagerne meget koncentrerede, da produktionen på knap 0,7 mia. kr. var fordelt på kun 59 gartnerier, hvor 43 var specialiserede heltidsgartnerier.

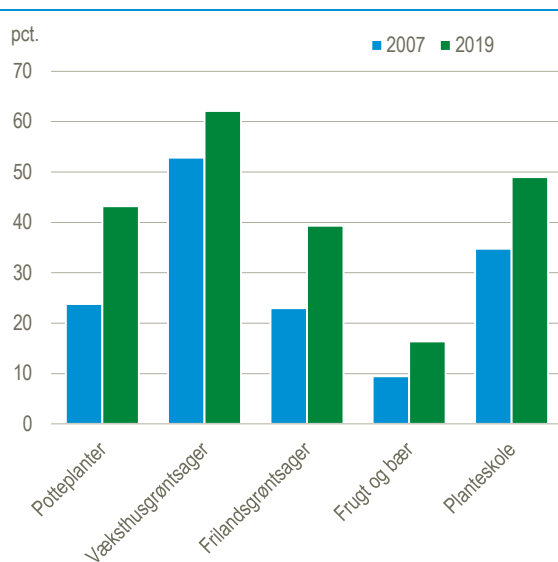
Mere end 60 pct. af arealet befandt sig i de største 10 gartnerier. Tilsvarende tal for 2007 viser jf. figur 7, at de 10 største gartnerier af hver type havde en mindre del af arealet end i 2019. Samtidig var der flere gartnerier.

For planteskoler, potteplanter og væksthushgrøntsager gælder, at størstedelen af producenterne var specialiserede heltidsgartnerier, mens mange producenter af frilandsgrøntsager samt frugt og bær ikke var specialiserede i den produktionsgren eller var jordbrugere på deltid, jf. figur 6.

Figur 6 Større producenter og specialiserede heltidsgartnerier. 2019

Figur 7 Andel af gartneriareal hos de ti største producenter

Kilde: Beregninger på basis af Landbrugs- og gartneritællingen

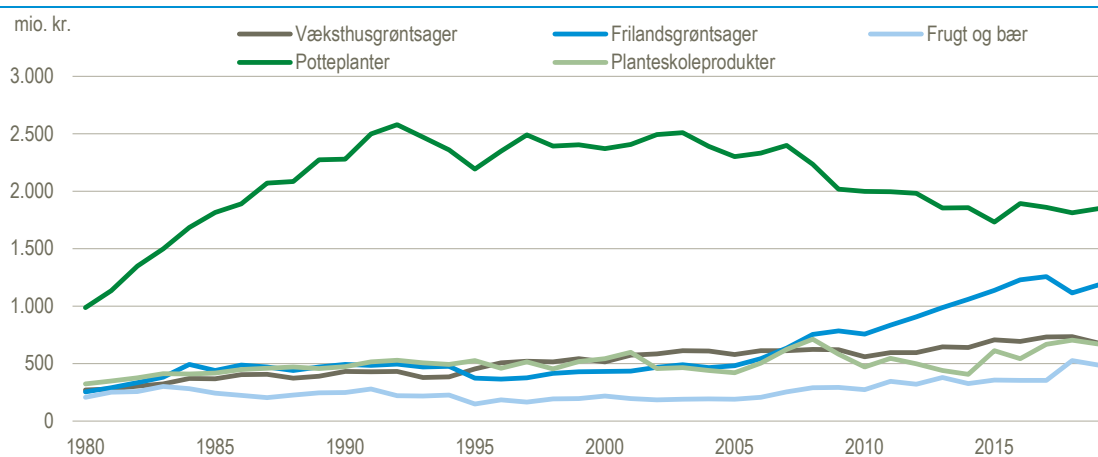
Værdi af gartneriproduktionen

Figur 8 viser produktionsværdien, dvs. det beløb gartneren fik for produkterne. Den værdi produkterne havde, da de blev solgt til forbrugerne, var langt højere. Den samlede produktionsværdi var på 4,9 mia. kr. i 2019, hvilket er 17 pct. af den vegetabiliske produktion fra dansk jordbrug, dvs. alt hvad der produceres på danske marker inkl. drivhuse. I Danmark er der en meget stor husdyrproduktion, og hvis den regnes med, udgør gartneriproduktionen 6 pct. af den samlede danske jordbrugsproduktion. I 1980 var denne andel lidt højere.

Produktionsværdien for de danske potteplanter steg kraftigt i 1980'erne og toppede i begyndelsen af 1990'erne med 2,6 mia. kroner. På dette tidspunkt udgjorde værdien af potteplanter langt over halvdelen af den danske gartneriproduktion. Potteplanteproduktionen er siden faldet noget, og værdien har i de senere år ligget på 1,8-1,9 mia. kr. Omvendt er produktionsværdien for frilandsgrøntsager samt frugt og bær steget i sidste del af perioden og udgjorde i 2019 hhv. 1,2 og 0,5 mia. kr. Til gengæld var værdien af de to grupper af produkter stagnerende eller nogle år faldende i perioden indtil ca. 2005.

Afskårne blomster produceres der i dag meget lidt af i Danmark, men i 1980 blev der produceret for 233 mio. kr., hvilket fx var mere end værdien af frugt- og bærproduktionen fra næsten 10.000 hektar.

Figuren viser værdierne i løbende priser. Det betyder, at udviklingen er en kombination af pris- og mængdeændringer. For eksempel kan nævnes, at værdien af potteplanteproduktionen steg fra 1 til 2,6 mia. kr. mellem 1980 og 1992, hvor produktionen toppede. Det svarer til at produktionsværdien steg med ca. 160 pct., men heraf udgjorde prisstigninger ca. 25 pct. Til sammenligning var prisstigningen på frilandsgrøntsager i samme periode ca. 33 pct., og forbrugerprisindekset steg med 86 pct.

Figur 8 Produktionsværdi for gartneriafgrøder, løbende kroner

Anm.: Væksthusgrøntsager er inkl. champignon og Frilandsgrøntsager er inkl. ærter til frost/konserver, som i 2019 udgjorde knap 3 pct. af værdien, men som tidligere i perioden har udgjort mere. Sidstnævnte skyldes, at ærte til frost/konserver regnes som en grøntsag i Landbrugsstatistikken i modsætning til i Regnskabsstatistikken, hvor de betragtes som en landbrugsafgrøde.

Kilde: www.statistikbanken/lbf1, Landbrugsstatistik, adskillige årgange

Driftsresultat og lønningsevne for et gennemsnitsgartneri 1980-2019

Gartnerierne er, som tidligere nævnt, i gennemsnit blevet større gennem perioden 1980-2019. Det er derfor ikke samme slags gartnerier, der sammenlignes år for år, og desuden har der været ændring i nogle definitioner. Med de forbehold illustrerer de følgende afsnit udviklingen i gartneriernes økonomi.

Figur 9 og 10 viser, at der økonomisk set var nogle dårlige år i 1980-81 og igen omkring 2005-10 for gartnerisektoren som helhed.

Figur 9 viser driftsresultat for et gennemsnitsgartneri år for år, omregnet til 2019-kroner med forbrugerprisindekset for at afspejle forbrugsværdien af indtægterne. Driftsresultatet skal aflønne ejernes arbejdsindsats², men også forrente egenkapitalen. Egenkapitalen er steget gennem perioden, hvorfor der ikke helt kan sammenlignes år for år. Desuden er en stigende del af gartnerierne organiseret som selskaber, hvor der således kan være andre deltagere end ejerne i regnskabsstatistikken, der modtager et udbytte.

Det skal nævnes, at der er stor forskel mellem resultaterne gartnerierne imellem. Således var det gennemsnitlige driftsresultat for den dårligste fjerdedel af gartnerierne i 2019 på minus 273.000 kr., mens det for den bedste fjerdedel af gartnerierne var på 1,9 mio. kr.³

Figur 10 viser udviklingen i lønningsevne⁴ pr. arbejdstime, som igen er omregnet til 2019-kroner, men med lønindeks for industri mv. for at sammenligne med alternative beskæftigelsesmuligheder. Figuren afspejler samme tendenser som figur 9 – dog ser det ud til, at gartneriernes lønningsevne var højest sidst i 1990'erne, når der omregnes til 2019-kroner med lønindeks⁵.

Udviklingen i driftsresultat og lønningsevne hænger i stort omfang sammen med udviklingen i priser på gartneriprodukter og på de indsatsfaktorer (omkostningsposter), der anvendes. Endvidere hænger de sammen med produktiviteten i gartnerierne. Bytteforholdet (forholdet mellem prisudvikling på produkter og indsatsfaktorer) i gartnerisektoren er faldet og produktiviteten steget – i hvert fald i perioden 1980-98, hvilket fremgår af en undersøgelse⁶ fra 2000, som endvidere konkluderer, at en del af produktivitetsstigningen skyldtes stordriftsfordele i forbindelse med, at

² I nogle tilfælde inkluderer det medhjælpende ægtefæller.

³ Kilde: www.statistikbanken.dk/jord1

⁴ Lønningsevnen defineres som *resultat af primær drift + lønomkostninger - beregnet rentebelastning*.

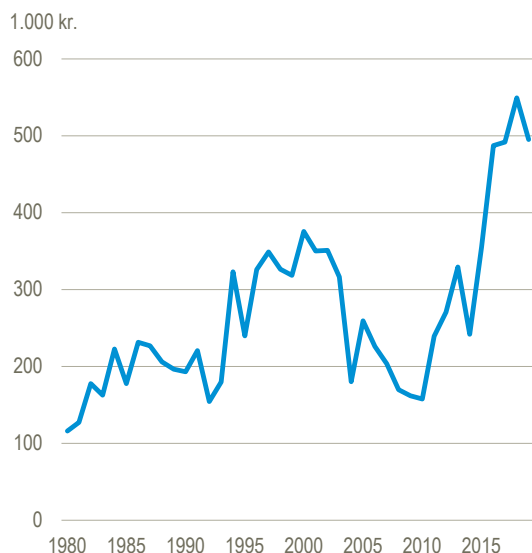
⁵ Hvis der i stedet blev omregnet til 2019-kroner med forbrugerprisindekset, var lønningsevnen højest i 2017-19.

⁶ Working Paper no. 7, 2000 fra Statens Jordbrugs- og Fiskerøkonomiske Institut.

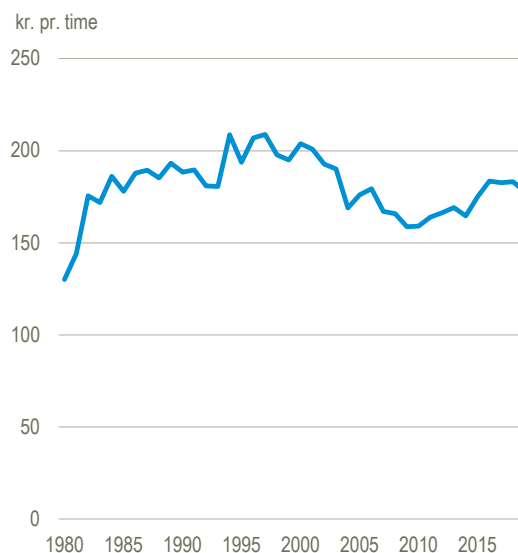
gartnerierne blev større. Der er en vis sandsynlighed for, at de nævnte tendenser er fortsat også efter 1998.

Det kan nævnes, at produktivitetsstigningen ikke kun er sket inden for de eksisterende gartnerier, men at gennemsnittet påvirkes af, at de gartnerier, der stopper, ofte ikke er de mest produktive.

Figur 9 Driftsresultat pr. gartneri i 2019-kroner

Figur 10 Lønningsevne pr. time i 2019-kroner

Anm. 1: Driftsresultatet var ikke beregnet i regnskabsstatistikken før 2000, men blev i 2001 beregnet tilbage til 1995. Driftsresultatet før 1995 er egne beregninger, som er udført næsten som dem i de senere år. I år med to datasæt omkring databrud, er der beregnet gennemsnit af de to.

Anm. 2: Der er omregnet til faste priser vha. forbrugerprisindeks. Kilde: Gartneriregnskabsstatistik 1982-1995 og grundmateriale til gartneriregnskabsstatistik 1980-81 i [Alle gartnerier](#), www.statistikbanken.dk/regnga1, [jord1](#) og [pris111](#)

Anm.: Der er omregnet til faste priser vha. *Lønindeks for industrien* (1980-2005) og *Implicit lønindeks for virksomheder og organisationer* (2005-2019). I år med to datasæt omkring databrud, er der beregnet gennemsnit af de to.

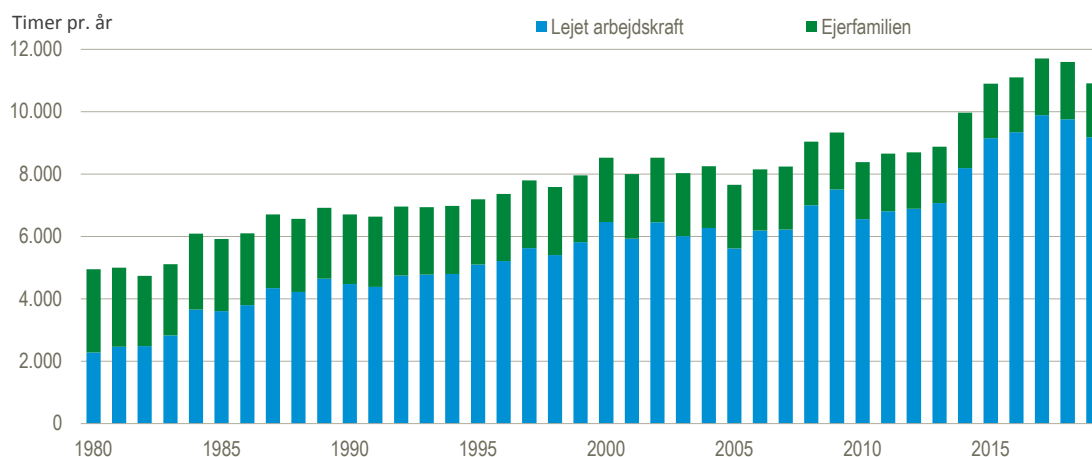
Kilde: Gartneriregnskabsstatistik 1982-1995 og grundmateriale til gartneriregnskabsstatistik 1980-81 i [Alle gartnerier](#), www.statistikbanken.dk/regnga1, [jord6](#), [ilon6](#) og [ilon12](#)

Arbejdsforbrug

Figur 11 viser arbejdsforbruget pr. gartneri. Pga. stigning i gartneriernes størrelse stiger arbejdsforbruget pr. gartneri, og da ejerne kun kan arbejde et vist antal timer, er den lønnede del af beskæftigelsen steget. Således udførte ejerne (den ulønnede del af de beskæftigede) mere end halvdelen af arbejdet i gartnerierne i 1980, mens de kun udførte ca. 16 pct. af arbejdet i de senere år.

På trods af stigningen i arbejdsforbruget pr. gartneri er det samlede arbejdsforbrug i gartnerisektoren omtrent halveret, da antallet af gartnerier samtidig er reduceret. Produktionsomfanget repræsenteret ved arealer med gartneriproduktion er ikke reduceret tilsvarende, og det kan være en indikation for, at arbejdsproduktiviteten er steget.

Figur 11 Arbejdsforbrug pr. gartneri, alle gartnerier

Anm.: I år med to datasæt omkring databrud, er der beregnet gennemsnit af de to.

Kilde: Gartneriregnskabsstatistik 1982-1995 og grundmateriale til gartneriregnskabsstatistik 1980-81 i [Alle gartnerier](#), [www.statistikbanken.dk/regnga1](#) og [jord1](#)

Gamle gartnere og lavere gæld

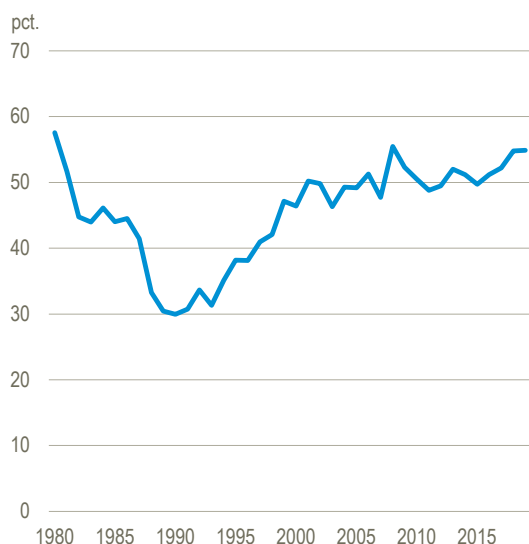
Soliditetsgraden⁷ (figur 12) faldt i 1980'erne, bl.a. fordi der blev lånt penge til investeringer. Soliditetsgraden nåede ned på 30 pct. omkring 1990, og i potteplantegartnerierne nåede den endda ned på 10 pct. Siden er soliditetsgraden gradvist steget, især i 1990'erne. En del af årsagen til dette kan være, at investeringerne blev mindre og senere også, at ejerne blev ældre, og at de derfor har haft længere tid til at tilbagebetale den gæld, de stiftede ved anskaffelse af gartneriet. Endelig kan nogle gartnere været stoppet pga. dårlig økonomi, mens kun få unge gartnere er startet op med eget gartneri.

Gennemsnitsalderen for gartneriejdere fremgår af figur 13. Fra omkring 2005 steg gennemsnitsalderen ret kraftigt, og i 2019 var den omtrent 60 år. Det betyder, at der snart skal ske et generatonskifte i en stor del af gartnerierne. Det er dog især i de mindre gartnerier, at ejeren er ved at nå pensionsalderen. De største gartnerier har i stort omfang ejere, som er yngre end gennemsnittet, og mange af dem er i selskabseje. Tendensen til ældre ejere findes også i landbruget⁸.

⁷ Soliditetsgraden er her beregnet som den del af værdien af selvejede aktiver (alt hvad gartneren/gartneriet ejer), som ikke modsvares af gæld. I regnskabsstatistikken har der i de senere år været offentliggjort en soliditetsgrad, hvor også hensættelser til udskudt skat er modregnet, men da disse ikke blev beregnet i de første mange år, er det valgt at vise soliditetsgrad uden hensyn til hensættelser.

⁸ jf. [www.statistikbanken.dk/jord1](#) og [regnla2](#)

Figur 12 Soliditet i pct. af aktiver i selveje

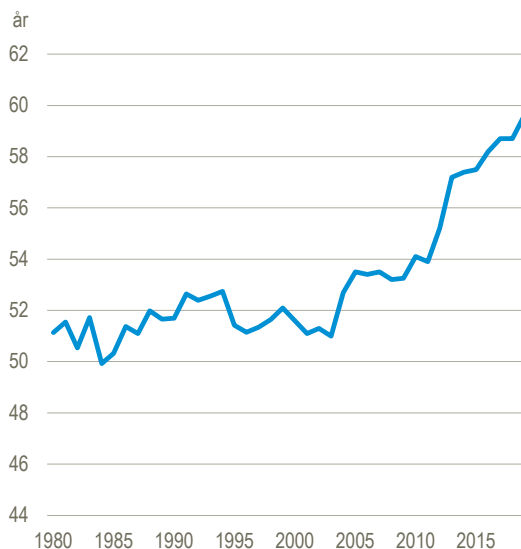

Anm 1.: I år med to datasæt omkring databrud, er der beregnet gennemsnit af de to.

Anm. 2: Værdien af fast ejendom blev redefineret i 1982, hvorfor udviklingen fra 1981 til 1982 skal tages med et vist forbehold. Også i 2009 blev værdien af fast ejendom redefineret.

Kilde: Gartneriregnskabsstatistik 1982-1995 og grundmateriale til gartneriregnskabsstatistik 1980-81 i [Alle gartnerier](#), www.statistikbanken.dk/regnga1 og [jord6](#)

Figur 13 Gennemsnitlig ejerlæder

Anm. 1: I år med to datasæt omkring databrud, er der beregnet gennemsnit af de to.

Anm. 2: Der indgår kun én ejer pr. gartneri i statistikken, også i selskaber, hvor der kan være flere ejere.

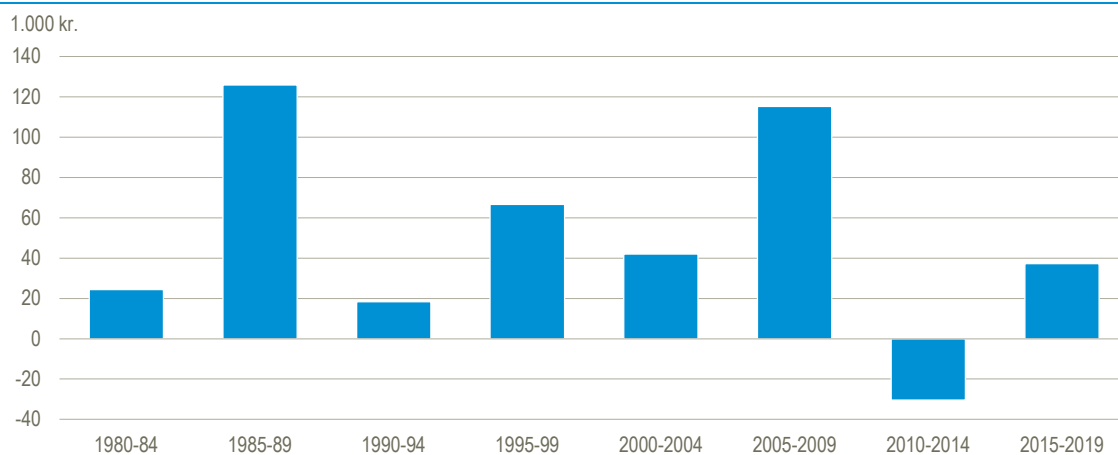
Kilde: Gartneriregnskabsstatistik 1982-1995 og grundmateriale til gartneriregnskabsstatistik 1980-81 i [Alle gartnerier](#), www.statistikbanken.dk/regnga1 og [jord1](#)

Fald i investeringer

Investeringerne i gartnerierne varierer meget fra år til år. Samtidig vil de variere meget fra gartneri til gartneri, bl.a. fordi nogle gartnerier kan være i færd med at udvide produktionen. Det betyder, at der er en vis stikprøveusikkerhed. Gartnerier, der drives som selskaber, kan desuden have foretaget investeringer uden for det regnskab, der er anvendt i statistikken.

Oftentimes vil nogle år med gode økonomiske resultater føre til øgede investeringer. Også gartneriejerens alder påvirker investeringerne, idet ældre gartnere, som snart skal pensioneres, ikke kan forventes at investere i gartneriet i større omfang.

De gennemsnitlige nettoinvesteringer pr. gartneri fremgår af figur 14, hvor der er beregnet årlige gennemsnit for femårsperioder. Nettoinvesteringer er defineret som investeringer minus den afskrivning, der er foretaget i regnskabsåret. Nettoinvesteringerne har varieret meget gennem de 40 år, men har været ret lave og i nogle år negative, bl.a. i de senere år, hvor ejerlæderen steg. Der var bl.a. store investeringer sidst i 1980'erne, hvor investeringerne skete i væsentlig mindre gartnerier end dem, der var senere i perioden. Da der i 1980'erne var flere gartnerier i Danmark end nu, var de samlede investeringer i sektoren større. Især i potteplantedegartnerierne var der store investeringer i den periode.

Figur 14 Nettoinvesteringer. Årligt gennemsnit pr. gartneri i 2019-kroner for femårsperioder

Anm. 1: Nettoinvesteringer er defineret som investering minus afskrivning. Evt. værdi af forskydning i forpagtning indgår kun til 2005.

Anm. 2: Der er omregnet til 2019-priser vha. forbrugerprisindeks.

Kilde: Gartneriregnskabsstatistik 1982-1995 og grundmateriale til gartneriregnskabsstatistik 1980-81 i [Alle gartnerier](#), www.statistikbanken.dk/regnga1 og [jord1](#)

Lavere energiforbrug

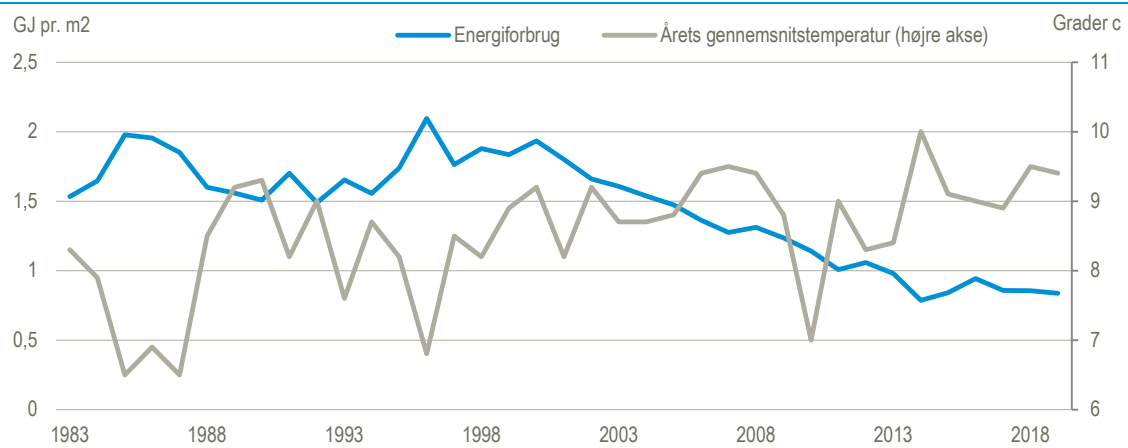
Der bruges meget energi til at opvarme væksthuse i et klima som det danske. Siden 1983 har mængderne været registreret i gartneriregnskabsstatistikken. I de første år blev der især varmet op med olie og kul, mens fjernvarme og naturgas har været anvendt mest i de senere år. Energiforbruget pr. m² væksthuse som gennemsnit for alle gartnerier fremgår af figur 15. Endvidere er vist årets gennemsnitstemperatur for Danmark.

Der er et fald i energiforbrug pr. m² i løbet af de 40 år. Forbruget toppede med ca. 2 gigajoule i forbindelse med nogle kolde år i 1980'erne og 1990'erne, mens forbruget i de senere år har ligget på godt 0,8 gigajoule pr m². Faldet i energiforbrug hænger bl.a. sammen med, at der har været foretaget energibesparende foranstaltninger i væksthuse, fx i form af isolerende gardinsystemer.

Hvis man sammenligner energiforbruget med det i 1990, som er referenceår i klimamålsætninger, er der sket næsten en halvering. Og da væksthusearealet er faldet, er det samlede fald i energiforbrug til opvarmning af væksthuse endnu større.

I 1980'erne var energiforbruget størst i potteplantegartnerierne, mens det senere var gartnerier med væksthusegrøntsager, som havde størst energiforbrug. I 1990'erne blev der opført naturgasfyrede kraftvarmeværker i en del væksthusegartnerier, især med grøntsager, hvor varmen fra elproduktionen blev anvendt i gartnerierne, og hvor CO₂ fra afbrænding af gassen, især hvis den havde passeret et katalysatoranlæg, kunne anvendes som gødning i væksthuse. Det meste af elproduktionen blev solgt til elnettet.

Klimaforandringerne fornemmes i figur 15, idet der var flest kolde år i 1980'erne og flest varme år efter 2000. Det påvirker naturligvis energiforbruget.

Figur 15 Energiforbrug pr. m² væksthus samt årets gennemsnitstemperatur i Danmark

Anm. 1: Tal for 1995 og 1996 er inkl. naturgas anvendt til el-produktion i kraftvarmeværker. Alle år ekskl. elforbrug.

Anm. 2: I år med to datasæt omkring databrud, er der beregnet gennemsnit af de to.

Kilde: Gartneriregnskabsstatistik 1982-1995 og grundmateriale til gartneriregnskabsstatistik 1980-81 i [Alle gartnerier](#), [www.statistikbanken.dk/regnga1](#), udvidede tabeller på [www.regnstat](#) samt [dmi](#)

Bilag: Databrud i Regnskabsstatistik for gartnerier

Det første databrud var i 1982, idet en mindstestørrelse på 2 såkaldte europæiske størrelsesenheder (ESE, baseret på [standarddækningsbidrag](#)) blev indført. Fra 1984 er mindstestørrelsen 4 ESE. Databruddet i 1982 er der korrigeret for i de tilgængelige tal. Det skyldes en rapport fra 1992, hvor udviklingen i de første 11 år af gartneriregnskabsstatistikens levetid blev analyseret. Databrud i 1984 er der ikke korrigeret for. Et nyt databrud i 2000 skyldes, at bundgrænsen for størrelsen af gartnerier i statistikken blev hævet fra 4 til 8 ESE. Data efter ny standard blev beregnet tilbage til 1995. Ændringen af bundgrænse i 2000 var udtryk for en ændring i jordbrugssektorens struktur i Danmark, og data i en vis tidsmæssig afstand fra selve bruddet kan nok betragtes som sammenlignelige.

I 2010 var der et større databrud. EU omlagde beregningen af bedriftsstørrelse fra at være baseret på dækningsbidrag til at være baseret på omsætning. Dette havde kun lille indvirkning på det samlede antal gartnerier i statistikens undersøgelsesområde jf. figur 1, idet der i Danmark blev valgt en afgrænsning efter omsætning, der så vidt muligt svarede til den hidtidige efter dækningsbidrag. De største ændringer var, at vi i den danske regnskabsstatistik ændrede klassifikationen af bedrifter (se definitioner i publikationen [Regnskabsstatistik for jordbrug](#)), så det kun var heltidsbedrifter, der indgik i driftsformerne. Endvidere var det nu tilstrækkeligt, at mindst halvdelen af standard output tilhørte driftsformen (f.eks. frilandsgrøntsager eller potteplanter), hvor der tidligere skulle være mindst to tredjedele af standarddækningsbidraget. Dette havde stor betydning for især frugt og bær, hvor der var mange deltidsbedrifter og også nogle blandede bedrifter. For potteplantegartnerierne havde ændringen ikke stor betydning, da de er temmelig specialiserede, og der kun er få deltidsgartnerier.

Der har været andre definitionsændringer i årenes løb, som vi ikke her har nævnt.